

ЈЕЛЕНА И. ДАВИДОВИЋ РАКИЋ¹

МИЉАНА С. ПАВИЋЕВИЋ²

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ПСИХОЛОГИЈУ

(САМО) НЕКИ ОД ДОПРИНОСА ПРОФЕСОРА ПЕТРА КОСТИЋА РАЗВОЈУ ПСИХОЛОГИЈЕ

САЖЕТАК. Рад је покушај приказивања доприноса професора Петра Костића развоју психологије. Бавећи се и сукцесивно и паралелно два својим професијама, војском и психологијом, границе између њих професор је учинио двострано пропустљивим. Тиме су обе ове области постале богатије; унутар војне тематике психологија је добила простор за „своју реч“, а проблематика психологије се проширила и на „војне теме“.

У раду је најпре приказана професионална каријера и истраживачки пут професора Костића, а затим су укратко приказани неки од радова из области психологије личности. У време настанка поменутих радова, професор Костић област психологије личности сагледава у контексту актуелних тема: рањеници, ветерани, интернет зависност, као и непролазних тема: лагање, срећа, страх од смрти.

Да је препознат значај и допринос професоровог ангажовања и на пољу војске и на пољу психологије, сведоче бројне награде које је добио. О квалитету рада у настави сведочи признање студената Филозофског Факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: професор Петар Костић; допринос; психологија; награде.

¹ jelena.davidovic.rakic@pr.ac.rs

² miljanapavicevic@yahoo.com

Рад је примљен 13. фебруара, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 30. марта 2020.

УВОД

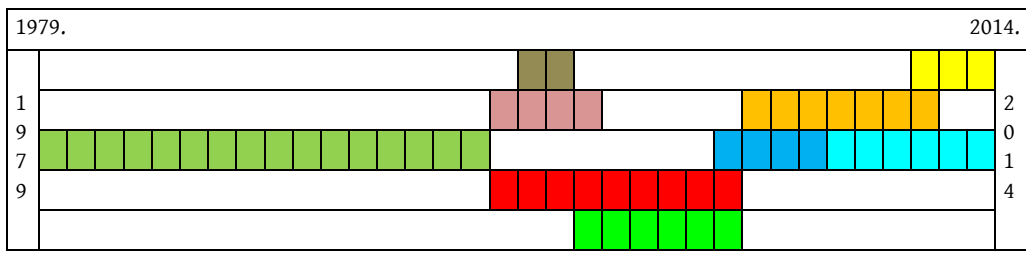
Савременим начином претраге библиографских база добијају се подаци који свеукупни допринос рада и деловања проф. Костића приказују неправедно умањеним. Увидом у евиденцију, коју је лично професор водио, а која је јавности доступна на сајту www.psihometric.com уочава се преко 350 јединица различитог садржаја: почев од дипломског рада на Филозофском факултету на Катедри за психологију (1978), преко радова у зборницима радова Војне академије, у *Ревизији за психологију*, учешћа на Конгресима психолога СФРЈ, Саборима психолога, Емпиријским истраживањима у психологији, затим строго поверљивих извештаја за ВА КоВ (Војну академију Копнене војске), монографија, приручника, чланака у *Психолошким новинама* и *Психологији данас*, предавања по позиву, интервјуа са новинарима, до конструкције и ревизије психолошких мерних инструмената.

На поменутом сајту, у одељку „професионално искуство“, стоји информација да се професор самостално професионално оријентисао, тј. још је као гимназијалац знао да ће после Војне академије дипломирати психологију. С тим у вези, интересантно је поменути неке од радова који се односе на тематику професионалне оријентације и селекције за војни позив: *Смисао и суштина школовања за војни позив у високим војним школама* (Kilibarda i Kostić, 1993), *Теорија, пракса, инструменти и рачунарски програм за процену борбене мотивације појединаца* (Kostić, 1995a), као и конструкција теста професионалних опредељења – ТПО (Kostić i Vlajić, 2007; Kostić, Vlajić i Randelović, 2011), намењеног општој популацији.

Година 1972. је у животу професора значајна у вези са три професионална догађаја: те године је дипломирао на Војној академији, положио пријемни испит за психологију на Београдском универзитету и запослио се као командир пешадијских јединица вода и чете у Смедеревској Паланци. На месту командира остаје све до 1978. године и током тог периода стиче практично искуство у два стажирања: а) из клиничке праксе у Психијатријској болници у Ковину и б) из војне психологије на ВМА.

РАДНА МЕСТА ПРОФ. КОСТИЋА

Анализирајући радно ангажовање (psihometric.com), периоде и радна места, уочава се да је професор Костић првих 15 година радио у војсци, када 1991. године током грађанског рата у СФРЈ стиче прво ратно искуство. Након само 8 година, стиче и друго искуство ратишта на Космету, 1999. године током НАТО операције „Милосрдни анђео“.

ТАБЕЛА 1: РАДНА АНГАЖИВАЊА НА ЛЕНТИ ВРЕМЕНА

1979-1995	Период рада у ВА ЈНА
1996-1999	Период рада на Институту ратне вештине- као самостални истраживач
1997-1998	Период рада на месту Начелника психолошке службе у ГШ СЦГ
1997-2004	Период рада на Катедри за психологију Филозофског факултета у Нишу
1999-2004	Период рада на Војној академији- на пословима селекције и наставе из Ваздухопловне психологије
2004-2014	Период рада на Катедри за психологију на Филозофском факултету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
2005-2011	Период рада на: Вишој школи примењене психологије Универзитета „Острог“ у Београду, на Интернационалном Универзитету из Новог Пазара
2001-2013	Период рада на Колеџу здравствене његе у Бијељини, Република Српска

ТАБЕЛА 2: ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОДИ И РАДНА МЕСТА

Такође се уочава да након тих 15 година радно ангажовање професора Костића није једнолинијско, тј. у истом временском периоду ради на Институту ратне вештине, као самостални истраживач, затим на месту начелника психолошке службе у ГШ СЦГ, где након годину дана подноси оставку, као и на Катедри за психологију Филозофског факултета у Нишу. Током периода ангажовања на нишкој Катедри за психологију, поново бива ангажован у војсци као војни психолог на Војној академији на пословима селекције и наставе из Ваздухопловне психологије.

Током периода ангажовања на Катедри за психологију на Филозофском факултету у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, професор бива ангажован на још три високошколске установе: на Вишој школи примењене психологије Универзитета „Острог“ у Београду, на Интернационалном универзитету из Новог Пазара, као и на Колецу здравствене његе у Бијељини, Република Српска.

Од 2014. године професор је „пуковник у резерви и наставник у пензији“ (psihometric.com).

Радећи на високошколским установама предавао је предмете: Војну психологију, Статистику, Методологију психолошких истраживања, Методологију истраживања у социјалној психологији, Психологију учења, Психометрију, Принципе психолошког тестирања и Психологију индивидуалних разлика.

Осим рада у настави, професор Костић је био ментор или члан комисија за израду и одбрану завршних радова на свим нивоима високог образовања: на десетине дипломских и мастер радова, као и две докторске дисертације на Катедри за психологију у Нишу.

НЕДОСТУПНО ЗА ШИРУ ЈАВНОСТ

Радећи на пословима селекције, образовног процеса и свакодневице кадета на Војној академији, са искуствима ратишта и његовим последицама, професор у биографији бележи и учешће и строго поверљивим извештајима (Psihološko ispitivanje pogodnosti nošenja ZM M-2, *Tehnički izveštaj, strogo poverljivo* (Kostić, 1981a); *Selekcija kandidata iz građanstva za pitomce VA KoV, strogo poverljiv tehnički izveštaj* (Kostić, 1984a); *Analiza ocena sposobnosti za aktivnu vojnu službu, stručni izveštaj, strogo poverljiv* (Erdeljan, Janša, Divac i Kostić, 1987); *Izveštaj o istraživanju po zadatku „ASPOS“ – strogo poverljiva monografija* (Kostić i sar., 1990); *Nova metodologija, instrumenti i računarski programi (softver) za selekciju kandidata za pripadnike službe bezbednosti i vojne policije vojske Jugoslavije (Uprava bezbednosti Gš VJ) – strogo poverljiv materijal* (Kostić, 1996a); *Aktuelni aspekti krize na Kosovu i Metohiji, separat Psihološi aspekti terorističkih i protivterorističkih – strogo poverljivo* (Forca, Đorđević, Kostić, Kovač, Jeremić, 1998); *Baterija psiholoških testova za selekciju i klasifikaciju kandidata žandarmerije – monografija nije za stavljanje na увид javnosti* (Kostić, Nikolić-Sijerković, Kržić i Tomić, 2003).

Такође, осим наставе за кадете ВА, професор држи и предавања војним лицима са различитим чиновима и у различитим градовима – *Čovek i rat* (Kostić, 1994a); *Ponašanje čoveka u borbi* (Kostić, 1994b); *Borbeni stres* (Kostić, 1995b, 1996b, 1996c); *Normalne promene u ponašanju ratnih veterana* (Kostić, 1995c); *Međuljudski sukobi u vojnoj organizaciji* (Kostić, 1997a); *Psihološki aspekti vanrednih događaja u komandi-jedinici* (Kostić, 1999a); *Psihološke osnove da odista učinimo nemoguće* (Ekstrazenzorni i parapsihološki fenomeni) (Kostić, 1999b); *Zaštita mentalnog zdravlja vojnika u miru i ratu* (Kostić, 2000a, 2000b); *Priprema vojnika za izvršenje specijalnih zadataka, s posebnim osvrtom na vazduhoplovstvo* (Kostić, 2004a).

ДОСТУПНО ЈАВНОСТИ

Бавећи се и сукцесивно и паралелно двема својим професијама, војском и психологијом, границе између њих професор је учинио двострано пропустљивим. Тиме су обе ове области постале богатије; унутар војне тематике психологија је добила простор за „своју реч“, а проблематика психологије се проширила и на „војне теме“. И као војник и као психолог, професор на различите теме сагледава улогу психе, било као савезника, било као противника у различитим војним ситуацијама. Речено се првенствено односи на радове који обрађују тематику мотивације и стреса у различитим војним ситуацијама (Kostić i Pajević, 1981; Kostić, 1992a; Kostić, 1995b; Kostić, 1995c; Kostić, 1995d; Berić, Mićović, Kostić, Saratlić, Milkovski i Vujošević, 1993; Milojević i Kostić, 1993; Trlaja, Dedić i Kostić, 1997; Kostić i Danić, 1998).

Тиме што је истовремено и војник, како са мировним тако и са ратним теренским искуством у Вуковару, Книну, аеродрому Задар и Светом Року током 1991-1992. године (psihometric.com) и на Космету, где као психолог бива распоређен у 175. бригаду Приштинског корпуса у периоду од 24. 3. до 26. 6. 1999. године (psihometric.com) и психолог, више од других је позван да сагледава психолошке аспекте ове професије, и то у смислу предуслова, стања и процеса током службовања, али и последица након ратног искуства појединаца. Ова тематика присутна је у великом броју професорових радова (овде наводимо само неке), како

- у виду радова у целини: *Psihološke osnove razgovora na relaciji pretpostavljeni-potčinjeni* (Kostić, 1980b); *Uticaj zaštitne maske na kompleksnu mentalnu aktivnost* (Kostić, 1981); *Neki uticaji pitomačkog kolektiva na izvorne crte ličnosti sopstvenih čla-*

nova (Kostić, 1983); Osobine ličnosti oficira nekih savremenih armija (Kostić, 1984b); Uticaj vaspitno-obrazovnog procesa u VA KoV na pripremljenost i osposobljenost mladih oficira za prve dužnosti (Daljević i Kostić, 1988); Vaspitno delovanje komandira pitomačkog voda ličnim primerom (Kilibarda i Kostić, 1990); Formiranja efikasnog vojnog kolektiva (Kostić, 1990); Zadovoljstvo pitomaca vojnim pozivom (Kilibarda i Kostić, 1991); Sistem mentalno-higijenske zaštite pitomaca VA KoV (Kostić, 1991); Model racionalnog praćenja razvoja ličnosti u vojnim školama (Daljević i Kostić, 1992); Šta pokreće ili slabi motivaciju za borbu (Kostić, 1992a); Otpornost na borbeni stres (Milojević i Kostić, 1993); Psihološke osnove borbene obuke (Kostić i Milojević, 1993); Kolektivna i lična priprema za rat i prvu borbu (Kostić, 1993a); Psihološke osnove vojne discipline (Kostić, 1994d); Pokušaj prognoze i prevencije samoubistava u Vojsci Jugoslavije (Kostić, Pantelić, Beljić, Stefanović-Stanojević, Jelenković, 1996); Dominantni faktori selekcije i motivacije borbenih pilota (Kostić i Daljević, 1996); Uzroci frustracije u periodu adaptacije vojnika na vojnu sredinu (Dedić i Kostić, 2001); Posttraumatski stresni poremećaj ratnih ranjenika (Trlaja, Kostić, Dedić, 1997a);

- у виду предавања: Међулjudski sukobi u vojnoj organizaciji (Kostić, 1997a); Psihološki aspekti vanrednih događaja u komandi-jedinici (Kostić, 1999a); Psihološke osnove da odista učinimo nemoguće (Ekstrazenzorni i parapsihološki fenomeni) (Kostić, 1999b); Zaštita mentalnog zdravlja vojnika u miru i ratu (Kostić, 2000a, 2000b); Socijalno psihološke karakteristike rata i oružane borbe (Kostić, 2001a); Psihološka priprema pojedinca i jedinica pred prvu borbu, (Kostić, 2001b);
- у виду скрипта: Osnove ratne psihologije za studente-pilote (Kostić, 2000c); Jedinstvo vaspitno-obrazovnih ciljeva kao priprema za nastavak školovanja u Vojnoj akademiji (Kostić, 2004b);
- у виду монографија: Neki problemi formiranja i delovanja pitomačkih kolektiva (Kasagić i Kostić, 1979); Psihološki i psihijatrijski činioci gubitaka i ropune ljudstva u borbenim dejstvima kopnene vojske – naučno-istraživačka monografija (Kostić, 1992b); Normalne promene ponašanja u ratu (Kostić, 1993b);
- у виду саопштења: Posttraumatski stresni poremećaj ranjenika rata (Trlaja, Kostić i Dedić, 1997b); Slike stresa i traume na testu PIE-JRS (Kostić i Danić, 1998);

- или је професор рецензент: *Rukovođenje i veština komandovanja u vojsci* (Tribulin, 1994).

Осим у стручној публикацији, професор се широј јавности обраћао и чланцима у *Психолошким новинама*, *Психолоџији данас*, затим интервјуима са новинарима, као и телевизијским емисијама (доступно на www.psichometric.com). Садржајима ових текстова професор јасно изражава свој став у односу на одређену тематику, показује умеће да стручну терминологију прилагоди саговорнику, било као читаоцу, новинару или слушаоцу.

Доминантна област професоровог интересовања унутар граница психологије је најјаче везана за срж психологије као науке: за методологију психолошких истраживања и за психометрију. Како сам професор наводи „[...] везе између методологије и психометрије су двостране: психометричари конструишу тестове који се користе у методолошки пројектованим психолошким истраживањима, али исто тако током пројектовања и спровођења истраживања се јавља потреба на новим мерним инструментима. Најзад, методологија емпиријских психолошких истраживања није ни замислива без психометрије“ (Kostić, 2007, стр. 15).

Психометричари главни извор свог предмета интересовања у значајној мери црпе из Психологије личности, са циљем конструкције психолошких мерних инструмената, којима је намена регистровање-утврђивање индивидуалних разлика.

У наставку рада биће дат кратак приказ неколико истраживања која се баве различитим темама попут психолошких карактеристика ратних рањеника, психолошких карактеристика ратних рањеника ветерана, структуре личности особа склоне лагању, повезаност личности и људске среће, психолошки профил интернет зависника, когнитивне, социјалне и особене детерминанте, повезаност особина личности и страха од смрти код старих особа.

Издвојена истраживања значајна су из неколико разлога. Најпре, веома мали број истраживача бавио се личношћу ратника, ратних рањеника и ветерана па готово да нема сличних истраживања код нас на ову тему. Професор Костић са сарадницима је овој теми посветио неколико радова (Трлаја, Костић и Дедић, 1997; Трлаја, Костић и Дедић, 2001; Дедић, Костић и Трлаја, 2010). У овим истраживањима узорак су чинили војници без ратног искуства, борци који су учествовали у рату на територији бивше Југославије, ратни рањеници и ратни рањеници ветерани. Само испитивање извршено је на неколико локација (Војно-медицински центар

Карабурма, рехабилитациони центар), а за испитивање личности коришћен је Плучиков индекс емоција (ПИЕ), чију је југословенску ревизију и стандардизацију (ПИЕ-ЈРС) урадио професор Костић 1997. године (Kostić, 1997b). У раду који носи назив *Пост-травмајски стресни поремећај ратних рањеника* (Трлаја, Костић, Дедић, 1997) циљ је био разматрање неких психолошких разлика међу ратницима у односу на војнике без ратног искуства и ратних рањеника са и без посттравматског стресног поремећаја (ПТСП). Испитаници су били ратници (N=419) и ратни рањеници (N=38), мушкарци, средњих година старости и просечног образовања који су се налазили на рехабилитационом лечењу у Војно-медицинском центру (ВМЦ) – Карабурма након хируршких интервенција после рањавања. Ратни рањеници су испитани Хоровицевом скалом стресног удара (ИЕС-Р) и Плучиковим тестом индекс емоција (ПИЕ-РС). На основу ИЕС-Р-а дијагностикована је група А без ПТСП-а (N=19) и њој бројно једнака, група Б са ПТСП-ем, а затим су упоређени њихови групни протоколи ПИЕ-ЈРС. ПТСП-рањеници постижу значајно ниже скорове на димензијама инкорпорације, заштите и репродукције и више скорове на димензији агресивности. Потврђен је налаз добијен испитивањем војника пре одласка у рат и ратника након повратка са ратишта Плучиковим тестом. Ратници у односу на неборце испољавају значајно снижену репродукцију, заштиту и БИАС-а, а повишену оријентацију и лишеност. Дакле, аутори закључују да борбено искуство мења понашање и доживљавање људи. Са тим циљем, укратко речено, ратници су самосвојни или мање конформистични (БИАС), мање оријентисани на емотивно везивање за људе (репродукција), мање поплашени и више склони ризичним акцијама (заштита и оријентација), а због истргнутости из уобичајеног друштвеног и породичног миљеа осећају се напуштеним и себи препуштеним (лишеност). Грубо речено, то је „слика“ људских бића која су се свикла на опасно живљење, односно која су успешно превладала стрес. Рањеници не само у односу на ратнике већ и спрам мушкараца без борбеног искуства изражавају повишену заштиту, а снижену оријентацију и још више изражену лишеност. Није тешко објаснити снажно изражену лишеност код рањеника: они не само да су „лишени“ себи најмилијих (као и сви људи у рату) већ су и, буквално, лишени делова свог тела. Објашњење овог налаза аутори налазе у склопу трауматичног искуства које су преживели рањавањем у борби. Другим речима, повишена лишеност и заштита, а снижена ори-

јентација су „слике“ трауме на тесту ПИЕ. Сасвим су извесне три разлике на Плучиковом тесту емоција: група са ПТСП има нижу инкорпорацију и репродукцију (дакле емоционалне димензије које одражавају ниске креативне потенцијале и однос према другим људима), повишену агресију и снижену заштиту. Снижена социјабилност, животна радост и поверење у људе, дакле својства карактеристична за све људе са борбеним искуством (независно од његове трауматичности) код ратника са ПТСП још су више изражена. Ужасе кроз које су прошли у рату и који су их снажно потресли, рањавање које су преживели, болничка средина у којој битишу, без својих најдражих у празнини неизвесности иживљавајући страхове нимало их не чине спремним да воле било кога или да се радују било чему. Вероватно је да их више боле психичке него физичке ране. Неочекивано, они су мање бојажљиви, мање поплашени и застрашени као да их присилно наметање прошлих слика проживљене трауме и грчевито избегавање да мисле о томе не испуњава осећањем ужаса. На крају, аутори изводе неколико закључака: 1) Не постоји генерализација (у смислу негативног трансфера) ПТСП на функционисање особе у другим животним подручјима; 2) ПТСП може да делује изоловано у структури личности не тангирајући остале сфере и постепено се празнећи кроз своје две главне групе симптома наметања и избегавања слика трауматичног ратног искуства (Mićović i Čabarkara, 1996); 3) ПТСП понекад може да постане заштитни механизам за друге патолошке манифестације у рату и након њега (Novović i dr., 1994); 4) Чак и појединачни трауматски доживљаји у рату, који превазилазе нормална људска искуства, а који су у рату чести па и неизбежни неће реметити функционисање у миру код свих особа које су их доживеле. Нађене разлике аутори су интерпретирати сагласно логици истраживачког поступка, али наглашавају да је овај рад отворио више нових питања него што је дао одговора.

Значајна област којом се професор Костић бавио јесте структура личности особа склоне лагању. Наиме, интересовање за ову актуелну тему јавило се још пре двадесетак година када у нашој земљи па и у региону није било пуно радова везаних за личност и лагање. У раду *Личности и лагање* (2004с) приказано је истраживање које је рађено на узорку од 400 младића и 172 девојке, просечне старост 20 година у две одвојене неселекционе ситуације истовремено је мерена учесталост лагања и структура личности. Вербално лагање мерено је у 18 ситуација посебно конструиса-

ном скалом (СЛ), а личносна структура (домени и аспекти) тестом НЕО-ПИ-Р. Костић долази до налаза да су особе које чешће лажу у вербалној комуникацији склоне уживању, комфору и чулним радостима (одсуство савесности); без самодисциплине и истрајности; непромишљене су и неодговорне; дојажљиво усредсређене на себе па не могу да се свим својим могућностима посвете својим пословима; емоционално нестабилне па теже се прилагођавају средини (неуротицизам); плаховите и напрасите, неамбициозне; прихватају све послове (и оних којима нису дорасле); хаотичне су и несистематичне; нису отпорне на стресове јер су меке, повредљиве и себичне; самоусредсређене и самозаљубљене (одсуство сарадљивости); неискрене; тужне и ојађене; „хладне“, усамљене и повучене; оштре, жестоке, несентименталне нарави; склоне снажним осећањима у „андреналинским активностима“; „затворени умови“, не верују људима; бесне су и силовите у међуљудским околностима и односима; престрашене и напете; маштају, фантазирају и калкулишу. „Економисти реалности“ практичне су особе, без смисла за узвишеност лепоте и склада. Не постоје полне разлике у количини лагања зато што га друге полне разлике уједначавају. Момци чешће лажу од девојака јер су и више егоистични и самоусредсређени, а мање зато што су неуротични – док је код девојака сасвим обрнуто. Другачије речено, уједначеност емоционалне стабилности учиниће момке већим лажовима, док ће изједначеност доброћудности и саосећајности створити привид да девојке чешће лажу од момака. Три целовита домена и чак 22 аспекта личности карактеришу лажове. Дакле, човек када лаже чини то свим својим бићем, из дубина своје структуре и са (скоро) свих домена и аспеката своје особености! Добијени резултати су сасвим очекивани. Колоквијално речено, лажови су „кварне“ (неморални хедонисти, несавесни), „слабе“ (неуротици) и „зле“ (егостици, несарадљиви) особе. Управо овим редом. Према аутору, нема основа да се такво понашање, било где и било када, назива другачије него неморалним. То што нека својства оваквих особа могу побудити самилост и сажаљење не мења битно етички карактер лагања у међуљудским односима.

Још један конструкт којим се бавио професор Костић јесте срећа, конструкт који је ретко емпиријски истраживан. Управо у томе се и огледа значај његовог рада под називом *Психометријска структура људске среће* (Костић, Флере и Лаврич, 2006). У истраживању је учествовало 9000 испитаника и то два основна (N1=2158 и

N2=133) и три помоћна узорка (N3=2106, N4=1828 и N5=3206). Први узорак (интернационални студенски, Флере и Лаврич, 2006), други (студенти психологије у Косовској Митровици, искључиво за ово истраживање), трећи (мушкарци од 18 до 50 година старости; Костић, Николић-Сијерковић, Кржић, Томић, 2003), четврти (национални југословенски, Здравковић, Костић и сарадници, 2001) и пети (Момировић, 2003). Дакле, посредно и непосредно у узорку је учествовало укупно 9431 особа, узраста од 13 до 77 година старости. На основу добијених резултата, аутори закључују да су срећне особе „добри људи (А-домен)“ (с поверењем у друге, искрени и благи добротинитељи, али мање попустљиви и нескромни); врло су савесне особе, Ц-домен (ефикасни, поштују ред и обавезе, амбициозни су, самодисциплиновани и промишљени); екстровертирани су, Е-домен, (топли, сарадљиви, доминантни, енергични, чулни, а око себе пире позитивне емоције; емоционално су стабилни, Н-домен (без страха, беса, ојађености, самоусредсређености и преосетљивости) и најзад срећници су отворени за искуство, О-домен, (маштају, уживају у лепоти, осећајни су, интелектуално активни и радознали, окренути духовности и надличним вредностима). Доказ више за егзистенцију конструкта овог јесте конкурентна потврда налаза (Капрара и Ђервоне, 2003) да постоје значајне корелације између среће и димензије екстроверзије (домен из НЕО ПИ Р) и репродукције (PIE/JRS). Најочљивије генералне разлике тичу се стила живљења, а затим структуре личности и вредности старијих срећника и несрећника. Активан стил живота (ма какав садржај активности да буде: пецање или скупљање поштанских марака) услов је срећног старења, а овај налаз је колико баналан толико и логичан, тако да се чини смисленим обучавање људи како да се спреме за активан пензионерско-старачки живот. Најважније вредности у контексту старења су здравље, смисао за хумор, одговорност, мудрост, пријатељство и самопоштовање. Оптималнији програм провођења слободног времена који ће вас учинити срећним у старости јесте рекреација (пливање и шетње), сопствена породица и дружење са пријатељима. Посебно је важно истаћи протективну улогу генерацијских породичних односа за сопствену доброту. Натпросечно срећни појединци из нашег узорка, мушкарци и жене, већ имају у просеку, двоје своје деце и једно унуче. У овом контексту најкраћи могући савет гласи: Подстичите синове и кћери да праве себи децу да би ви били срећне баке и деке. То је у складу и са наводима Капраре и Ђервонеа (2003). Разлике у структури личности и у старијем добу задржава-

ју исти предзнак као и личносни корелати среће на целом узорку. Нађене су две битне разлике: најпре, разлике особина постају још веће, а затим губи се још једна (трећа) од карактеристика личности срећника, тако да бес престаје да раздваја срећнике од несрећника. Старији срећници су, спрам старијих несрећника, још ефикаснији, осећајнији, алтруистичнији и оптимистичнији. Имајући на уму релативно јаку (око 50%, Капрара и Ђервоне, 2003) генетичку детерминацију домена и аспеката личности појединци имају, спрам стила живљења и структуре вредности, суженији маневарски простор да би, улагањем у себе, доживели срећнију старост. Оно што се може јесте трагање за контекстима у којима се, током живота, а пре старења, појединцу пружа прилика да буде ефикасан, осећајан, алтруиста и оптимиста. Закључујући ово истраживање аутор изражава уверење да је прецизно и садржајно одговорио на сва питања: срећа не само да јесте занимљив већ и психолошки веома садржајан конструкт и практично је усидрена у све слојеве структуре личности.

Зависност од интернета је тема којом се професор Костић давао пре десетак година (Ђорђевић, Костић, Милојевић, 2011), када још увек овај облик зависности није званично признат као поремећај који треба лечити. У раду *Психолошки профил интернет зависника* проблем истраживања је изналажење психолошких чиниоца који корелирају са компулсивним коришћењем интернета на уштрб свих других манифестних облика понашања. Први налаз истраживања је, да не постоји интернет зависност независна од других облика зависничког понашања (никотин, алкохол и психоактивне супстанце). У складу са овим налазом је логички повезано да исти структурни делови личности детерминишу интернет зависничко понашање као и остале облике зависности. Највећи утицај на зависничко понашање испољава димензија личности авантуризма (15%), ниска самоконтрола (6%), ниска сарадљивост (6%), ниска заштита (5%), ниско истраживање (5%), висока оријентација (4%), висока агресија (4%) и висока екстровертираност (4%). Укупна детерминисаност интернет зависности особинама личности је 18%. Аутори закључују, да авантуризам и са њим повезане личносне структуре (ниска самоконтрола, сарадљивост, заштита и истраживање, а висока екстроверзија, агресивност и оријентација) одређују евентуалну интернет зависност. Наведене особине личности су потенцијална основа, а зависност од интернета манифестно исходиште.

Професор Костић и сарадници су у раду под називом *Cognitive, social and personal determinants of educational achievement* (Randelović, Minić, Kostić, 2013) кренули од претпоставке да постоји статистички значајна веза између когнитивних и социјалних потенцијала и димензије личности, док заједно могу бити важни предиктори образовних постигнућа. Узорак је чинило 1780 мушких испитаника, старости од 18 до 28 година. На основу добијених података утврђена је позитивна и статистички значајна корелација између димензија личности: савест, екстраверзија и отвореност према искуству и когнитивни и друштвени потенцијал појединца. Затим, постоји негативна веза (статистички значајна) између неуротизма као димензије личности и когнитивне и социјалне потенцијале испитаника. Такође је утврђено да постоји негативна корелација (ниска, али ипак статистички важна) између неуротизма и когнитивних потенцијала, као и између неуротизма и социјалних потенцијала.

У наведеним радовима узорак су углавном чинили војници (борци и неборци), млади и одрасли, али је професор Костић неколико радова посветио и истраживањима старих особа (Костић, Ранђеловић, Јеремић, Костић, 2015). Тако се у раду под називом *Особине личности и страх од смрти код старијих особа* професор Костић са сарадницима давао испитивањем природе повезаности одређених домена личности са страхом од смрти; затим испитивањем да ли постоји могућност предикције степена страха од смрти на основу испитаних домена личности; као и испитивањем повезаности изражености страха од смрти и извесних социодемографских варијабли (пол, старост). Теоријску основу рада чини Дигманов петофакторски и Клонинцеров седмофакторски модел личности. Циљ истраживања био је испитати природу повезаности одређених домена личности са страхом од смрти; затим испитати да ли постоји могућност предикције степена страха од смрти на основу испитаних домена личности; као и испитати повезаност изражености страха од смрти и извесних социодемографских варијабли (пол, старост). Истраживање је спроведено у оквиру Геронтолошког центра у Јагодини. Узорак је чинило 87 испитаника, просечна старост 70,89 година. Од инструмената су коришћени Структурални тест личности и Упитник страха од смрти. Резултати показују да постоји статистички значајна повезаност између појединих домена личности (неуротизам, екстраверзија, отвореност ка искуству, савесност, селф-трансценденција – позитивна повезаност; самоусмереност и

кооперативност – негативна повезаност) и страха од смрти. Показало се да постоји могућност предикције страха од смрти на основу познавања изражености појединих димензија личности сагледавајући одвојено петофакторски (објашњава 23% варијансе страха од смрти) и седмофакторски модел (објашњава 25% варијансе страха од смрти). Није добијена значајна разлика између испитаника мушког и женског пола с обзиром на ниво израженог страха од смрти. Значајна разлика између мушкараца и жена постоји једино на димензији потрага за новим ($t(85) = 2.01$, $p < 0.05$), будући да мушкарци у просеку испољавају већи скор на овој димензији од особа женског пола. Такође, између старости испитаника и израженог страха од смрти не постоји статистички значајна корелација.

ЗАКЉУЧАК

Током свог тридесетпетогодишњег радног века, професор Костић, радећи на местима која од успешног радника захтевају дијаметрално супротне особине личности (војник и психолог) показује висок ниво флексибилности и умећа да ове две области рада приближи. Знања из области психологије примењивао је на решавање проблема који су у вези са радом војске. Личним војним и искуством непосредног посматрача, са методолошким знањем, како у мирнодопско тако и у ратно време, професор обогађује психолошку тематику.

О обиму рада професора Костића сведоче референце различите категоризације, изван број оних са назнаком „строго поверљиво“, као и чланака и интервјуа којима се обраћа широј јавности, затим број одржаних часова редовне наставе, као и оних по позиву, али и оних у сврху популаризације психологије; ментор је и члан комисија на десетине завршних радова на различитим нивоима студија.

О квалитету стручног ангажовања професора Костића сведоче награде и признања: Годишња награда Генералштаба Војске Југославије (1996), годишња награда Министарства одбране (2003), награда „Живорад Жижа Васић“ коју додељује Друштво психолога Србије (2004), као и признање које му је доделила Студентска организација Приштинског универзитета (2017).

Бавећи се виртуелним светом бројки на различите психолошке теме, које статистичком обрадом претаче у односе међу психолошким конструктима, а у циљу разумевања личности конкретног појединца, професор у сваком тренутку бива свестан мањкавости психолошких тестова. Иако плодан психометричар (Базични

ослонци личности и психолошки потпорни систем (Berger i Kostić, 2002; доступно на www.psihometric.com); ПИЕ-ЈРС, Профил индекс емоција, југословенска ревизија и стандардизација (Kostić, 1997b); Маховер тест – цртежа људске фигуре (Kostić i Divac, 1999); Тест професионалних опредељења – ТПО (Kostić, Randelović, Vlajić, 2011), Структурални тест личности – СТЛ (Kostić, Vlajić i Randelović, 2013; доступно на www.psihometric.com), Myers-Briggs Type Indicator – МВТИ (Ранђеловић, Костић и Вукмировић, 2011; доступно на www.psihometric.com) и Универзални тест способности – УТС (Kostić, Randelović i Vukmirović, 2011; доступно на www.psihometric.com), као практичар професор апострофира и максимално поједностављује Векслерово и Бергерово упозорење у вези са ограниченом моћи психолошких мерних инструмената: „Кључни сведок’ јесте живот – не тест!“ (Kostić, 2007, стр. 37). Овај рад је осврт само на један сегмент професоровог живота, који сведочи о одлучности, флексибилности, мотивацији, огромном знању и умењу да психологију помери корак напред.

-
- ЛИТЕРАТУРА Борђевић, А., Костић, П., Милојевић, А. (2011). Психолошки профил интернет зависника. *Теме*, 35 (4), 1641-1656.
- Здравковић, Ј. и Костић, П. (2001). Сексуално понашање Југословена. *Психологија данас*, 13-14. Сабор Психолога: Врњачка Бања.
- Капра, Б. В., Бервоне, Д. (2003). *Личности – гејтерминаније, динамика и ипојенцијали*. Београд: Дерета.
- Костић, П., Николић-Сијерковић, И., Кржић, М., и Томић, Ц. (2003). Батерија психолошких тестова за селекцију и класификацију кандидата жандармерије, стр. 1-55, Уговор 04 број 112-1104/03 од 19. 9. Београд: МУП Србије – Војска Југославије.
- Костић, П. (2004). Личност и лагање. *Теме*, 28 (3), 277-283.
- Костић, П., Флере, С., Лаврич, М. (2006). Психометријска структура људске среће. *Зборник радова Филозофској факултету*, 36, 163-178.
- Костић, П., Ранђеловић, Д., и Влајић, А. (2012). Приручник за структурални тест личности (СТЛ). www.psihometric.com
- Костић, С., Ранђеловић, Д., Јеремић, В., и Костић, П. (2015). Особине личности и страх од смрти код старих особа. У: М. Крстић, Д. Ранђеловић, Ј. Минић (ур.), *Сипарење и квалитет животоа: транзиција и евроинтеграције, међународни шемајски зборник* (стр. 45-66). Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Момировић, К. и Костић, П. (2003). Психопатија и депресивност. *Теме*, 27 (4), 573-586.

- Момировић, К. (2003). *Уџбеник за особе узрасћа 18-60 година*. Панчево: Марк-План.
- Ранђеловић, Д., Костић, П., Вукмировић, И. (2011). Карактеристични стилови учења студената Универзитета у Приштини. У М. Ковачевић (ур.), *Наука и Полиџика. Зборник радова са научној скупи са међународним учешћем*, одржаном 22-23. маја 2010, књига 5, том 2 (стр. 639-650). Пале: Филозофски факултет.
- Трлаја, Љ., Костић, П., и Дедић, Г. (1997). Посттрауматски стресни поремећај ратних рањеника. *Психологија*, 4, 425-436.
- Флере С., и Лаврић, М. (2006). *Религиозност у међукултурној њерсијективи*. Марибор: Универза в Марибору, Педагошка факултета.
- Berger, J., i Kostić, P. (2002). *Bazični oslonci ličnosti i psihološki potporni sistem (Koncept, provera, upitnik i merenje)*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Berić, M., Mićović, M., Kostić, P., Saratlić, R., Milkovski, M., i Vujošević, N. (1993). Neke psihološke karakteristike letača – podnošenje ratnog stresa i borbena efikasnost. U: *VIII Simpozijum vazduhoplovne medicine i psihologije. Knjiga rezimea* (стр. 22). Zemun: Vazduhoplovno medicinski institut.
- Daljević, M. i Kostić, P. (1988). Uticaj vaspitno-obrazovnog procesa u VA KoV na pripremljenost i osposobljenost mladih oficira za prve dužnosti. *Bilten GŠ OS SFRJ*, 63, 109-127.
- Daljević, M. i Kostić, P. (1992). Model racionalnog praćenja razvoja ličnosti u vojnim školama. *Savremeni problemi ratne veštine*, 26, 145-159.
- Dedić, G. i Kostić, P. (2001). Uzroci frustracije u periodu adaptacije vojnika na vojnu sredinu. *Vojnosanitetski pregled*, 58 (6), 621-630.
- Dedic, G., Kostić, P., & Trlaja, Lj. (2010). PTSD of Wounded War Veterans. In: *Wiederhold BK (Ed.), Coping with Posttraumatic Stress Disorder in Returning Troops* (p. 68-79). Amsterdam-Berlin-Oxford-Tokyo-Washington: IOS Press.
- Erdeljan, M. Janša, M., Divac, Lj., i Kostić, P. (1987). Analiza ocena sposobnosti za aktivnu vojnu službu, stručni izveštaj, strogo poverljiv, br. 856-5 od 24. 12. 1987 (str. 1-19). Beograd: CVVŠ KoV JNA, Vojna akademija.
- Forca, B., Đorđević, B., Kostić, P., Kovač, M., Jeremić, Z. (1998). *Aktuelni aspekti krize na Kosovu i Metohiji, moj separat Psihološki aspekti terorističkih i protivteroristička snaga i dejstava na Kosovu i Metohiji*, Naučno-istraživački projekat sa studentskog putovanja po Kosmetu avgusta 1998, Načelnik GŠ VJ strogo pov. 1146-1 od 30. jula 1998, Beograd, 1-201.
- Kasagić, Lj. i Kostić, P. (1979). *Neki problemi formiranja i delovanja pitomačkih kolektiva*. Beograd: CVVŠ KoV JNA.
- Kilibarda, Z. i Kostić, P. (1990). Vaspitno delovanje komandira pitomačkog voda ličnim primerom. *Teorija i praksa ratne veštine*, 20, 149-174.
- Kilibarda, Z. i Kostić, P. (1991). Zadovoljstvo pitomaca vojnim pozivom. *Savremeni problemi ratne veštine*, 23, 108-131.

- Kilibarda Z., Kostić P. (1993). Smisao i suština školovanja za vojni poziv u visokim vojnim školama. *Savremeni problemi ratne veštine*, 99.
- Kostić, P. (1978). *Činioci socijalne prihvaćenosti u adolescentnoj razrednoj grupi* (diplomski rad). Beograd: Filozofski fakultet.
- Kostić, P. (1980). Psihološke osnove razgovora na relaciji pretpostavljeni – potčinjeni. *Zbornik radova Vojne akademije*, 6, 219–237.
- Kostić, P. (1981a). Psihološko ispitivanje pogodnosti nošenja ZM M-2. *Tehnički izveštaj*, strogo poverljivo. Beograd: Tehnički opitni centar.
- Kostić, P. (1981b). Uticaj zaštitne maske na kompleksnu mentalnu aktivnost. *Zbornik radova Vojne akademije*, 7, 91–98.
- Kostić, P. i Pajević, D. (1981). Test motivacije za vojni poziv (MO-4) kao selekciono sredstvo. *Sažeci i priopćenja 7. kongresa psihologa SFRJ*, Zagreb, 81.
- Kostić, P. (1983). Neki uticaji pitomačkog kolektiva na izvorne crte ličnosti sopstvenih članova. *Zbornik radova*, 9.
- Kostić, P. (1984a). Selekcija kandidata iz građanstva za pitomce VA KoV, strogo poverljiv *tehnički izveštaj*, br. 376-2/83, VA KoV, interno, nije za objavljivanje.
- Kostić, P. (1984b). Osobine ličnosti oficira nekih savremenih armija. *Zbornik radova Vojne akademije*, 10, 219–243.
- Kostić, P. (1990). Formiranja efikasnog vojnog kolektiva. *Vojno-politički informator*, 9, 33–44.
- Kostić, P. i saradnici (1990). Izveštaj o istraživanju po zadatku „ASPOS“. Beograd: CVVŠ OS „Maršal Tito“, strogo poverljiva monografija.
- Kostić, P. (1991). Sistem mentalno-higijenske zaštite pitomaca VA KoV, recenziran stručni izveštaj, int. 64-4 od 1. 3. 1991. god. Beograd: VA KoV.
- Kostić, P. (1992a). Šta pokreće ili slabi motivaciju za borbu. *Informator*, 9-10, 157–172.
- Kostić, P. (1992b). *Psihološki i psihijatrijski činioci gubitaka i popune ljudstva u borbenim dejstvima kopnene vojske*. Beograd: CVVŠ OS „Maršal Tito“ – VA KoV.
- Kostić, P. (1993b). *Normalne promene ponašanja u ratu*. Beograd: KoV.
- Kostić, P. (1993c). Kolektivna i lična priprema za rat i prvu borbu. *Savremeni problemi rane veštine*, 29, 27–59.
- Kostić, P. (1994a). *Čovek i rat*. Monografija za predavanje starešinama komande 1.A u Domu Garde (sa pukovnikom Damljanović Dragoljubom).
- Kostić, P. (1994b). Ponašanje čoveka u borbi. Predavanje starešinama VP 9858, Batajnica.
- Kostić, P. (1994c). Ratno iskustvo i menjanje ponašanja ratnih veterana. *Psihologija*, 1-2, 97–109.
- Kostić, P. (1994d). Psihološke osnove vojne discipline. *Novi glasnik*, 2 (2). Beograd. 17-29.

- Kostić, P. (1995a). *Teorija, praksa, instrumenti i računarski program za procenu borbene motivacije pojedinca*. Beograd: Vojna akademija VJ.
- Kostić, P. (1995b). Borbeni stres. Predavanje, Klub vojske Novi Sad, 12. 4.
- Kostić, P. (1995c). Normalne promene u ponašanju ratnih veterana. Predavanje, Centralni klub Vojske jugoslavije, 13. 2.
- Kostić, P. (1995d). Psihološki činioci samoubistava u Vojsci Jugoslavije. Dva predavanja u IŠC Obrenovac.
- Kostić, P. (1996a). Nova metodologija, instrumenti i računarski programi (softver) za selekciju kandidata za pripadnike službe bezbednosti i vojne policije vojske Jugoslavije (Uprava bezbednosti Gš VJ), Strogo poverljiv materijal.
- Kostić, P. (1996b). Borbeni stres. Predavanje starešinama, Komanda 2. Armije, Podgorica, 27. 5.
- Kostić, P. (1996c). Borbeni stres. Predavanje starešinama, Komanda podgoričkog korpusa („Masline“), Podgorica, 28. 5.
- Kostić, P. (1997a). Međuljudski sukobi u vojnoj organizaciji. Predavanje starešinama VP 5542, Beograd, 6. 11.
- Kostić, P. (1997b). *PIE/JRS, Plučikov test emocija, Jugoslovenska revizija i modifikacija*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.
- Kostić, P. (1998a). *Nasilno ispitivanje i mogućnosti odupiranja*. Beograd: Uprava bezbednosti Generalštaba VJ.
- Kostić, P. (1999a). *Psihološki aspekti vanrednih događaja u komandi-jedinici*. Predavanje starešinama komande Vojnog okruga Beograd, akt int. 14-13 KVO Beograd, 2. 2.
- Kostić, P. (1999b). Psihološke osnove da odista učinimo nemoguće (Ekstrazenzorni i parapsihološki fenomeni), materijal za predavanje nastavnicima i starešinama VA VJ (10. 3. 1999). Beograd: Biblioteka VA.
- Kostić, P. (2000a). Zaštita mentalnog zdravlja vojnika u miru i ratu. Predavanje nastavnicima zajedničkih katedri VA VJ, ŠONID-a, Beograd, 25. 1.
- Kostić, P. (2000b). Zaštita mentalnog zdravlja vojnika u miru i ratu, materijal za predavanje istraživačima u Institutu za ratnu veštinu ŠONID-a, Beograd, 20. 4.
- Kostić, P. (2000c). *Osnove ratne psihologije za studente-pilote*, skripta VA VJ. Beograd: Odsek RV i PVO, Smer-piloti.
- Kostić, P. (2001a). Socijalno psihološke karakteristike rata i oružane borbe. Predavanje održano 19. aprila u VA VJ na kursu za osposobljavanje pomoćnika komadanata za moral u bataljonu-divizionu.
- Kostić, P. (2001b). Psihološka priprema pojedinca i jedinica pred prvu borbu. Predavanja održana 8 i 18. maja u ŠONID-u na kursu za osposobljavanje trupnih i školskih psihologa.
- Kostić, P. (2004a). Priprema vojnika za izvršenje specijalnih zadataka, s posebnim osvrtom na vazduhoplovstvo, predavanje održano u komandi vazduhoplovnog korpusa u Zemunu dana 19. 10.

Kostić, P. (2004b). *Jedinstvo vaspitno-obrazovnih ciljeva kao priprema za nastavak školovanja u Vojnoj akademiji*. Materijal za predavanje „Plan stručnog usavršavanja nastavnika u Vojnoj gimnaziji“, 16. 1.

Костић, П. (2004с). Личност и лагање. *Теме*, 28 (3), 277-283.

Kostić, P. (2007). *Psihometrija (Konstrukcija, rekonstrukcija i upotreba psiholoških testova)*. Filozofski fakultet: Univerzitet u Prištini.

Kostić, P. i Danić, N. (1998b). Slike stresa i traume na testu PIE-JRS, IV naučni skup: Empirijska istraživanja u psihologiji. Beograd. *Knjiga rezimea*, 37.

Kostić, P. i Milojević, S. (1993a). Psihološke osnove borbene obuke. *Savremeni problemi ratne veštine*, 32.

Kostić, P. i Divac, M. (1999). *Praktikum Mahover testa-crtež ljudske figure*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.

Kostić, P., Randelović, D. i Vlajić, A. (2012). Psihometrijska standardizacija strukturalnog testa ličnosti (STL), Naučno stručni skup sa međunarodnim učesćem „Psihološka istraživanja učenja i ponašanja“, Zbornik radova, s.201-224, Banja Luka.

Kostić, P., Randelović, D., Vukmirović, I. (2011). Universal Skills Test (UTS) — metric characteristics and practical application. In Gregorche Pop (editor), *Performance and Innovation in Education*, Proceedings from International Conference, October 28–29, p. 231-239. Tîrgu Mureş: Dimitrie Centemir University & Risoprint Publishing House, Cluj-Napoca, Romania.

Kostić, P., Vlajić A., Randelović, D. (2011). *Test profesionalnih opredeljenja ТРОЗ*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.

Milojević, S. i Kostić, P. (1993). Otpornost na borbeni stres. *Savremeni problemi ratne veštine*, 29.

Mićović, M. i Čabarkapa, M. (1996). Standardizacija skale za procenu psihopatoloških posledica traumatskog stresa. *Vojnosanitetski pregled*, 53 (3), 201–208.

Novović, Z., Zotović, M., Dubovska, N., Đurđev, O., Biro, M. (1994). Etiološki i fenomenološki činioci sindroma ratnog stresa. *Časopis za kliničku psihologiju i socijalnu patologiju*, 1, 279–292.

Randelović, D., Minić, J., Kostić, P. (2013). Cognitive, social and personal determinants of educational achievement. *Svit socialnih komunikaciū*. Kiiv, Ukraїna: Naukovий urnal Kiivський minarodnij Universitet, Donecьkij nacionalnij Universitet.

Tribulin, Z. (1994). Rukovođenje i veština komandovanja u vojsci. *Savremeni problemi ratne veštine*, 31, 138–162.

Trlaja Lj., Kostić, P., Dedić, G. (2001). Emocionalne razlike medju ranjenicima rata sa i bez posttraumatskog stresnog poremećaja. U: *Zbornik radova Kongresa ratne medicine sa međunarodnim učesćem (ratne i posljeratne posledice)*, Duševni poremećaji (Pt 3) (75–83). Banja Luka.

Trlaja, Lj., Dedić, G., Kostić, P. (1997). Posttraumatski stresni poremećaj ranjenika rata. Sabora psihologa Srbije. *Knjiga rezimea*, 143.

JELENA DAVIDOVIĆ RAKIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY

MILJANA PAVIĆEVIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

ON SOME OF THE CONTRIBUTIONS MADE BY PROFESSOR PETER KOSTIĆ
TO THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGY

The paper aims to highlight the contribution made by professor Petar Kostić to the development of psychology. By dealing both successively and simultaneously with his two professions, military studies and psychology, the professor made the boundaries between them bilaterally permeable. As a result, both of these areas have become richer; in regard to military topics, psychology expanded to them as well.

The paper first outlines the professional career and research path of professor Kostić, and then briefly outlines some of his papers in the field of personality psychology. When the aforementioned papers were written, professor Kostić dealt with the field of personality psychology in the context of current topics: the wounded, veterans, Internet addiction, as well as eternal topics: lying, happiness, fear of death.

Many awards he received testify to the importance and contribution of the professor's research into both military studies and psychology. The recognition of students of the Faculty of Philosophy in Priština with temporary head office in Kosovska Mitrovica bears testament to the quality of his teaching methodology.

KEYWORDS: professor Petar Kostić; contribution; psychology; awards.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons

Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 |

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).